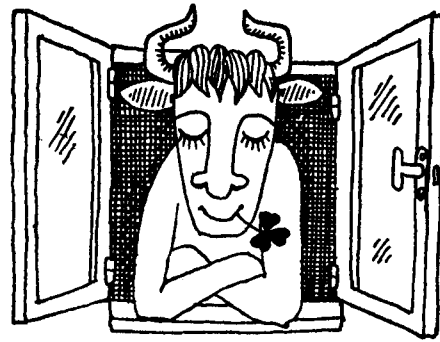

מבנים ואיכו

מסביב למיכון

החליבה בימי חירום

ובכל זאת, בעיות לא חסרו ועודן קיימות בטיפול השוטף בציוד החליבה, בכלי העזר (כמו מקררי חלב), ובביצוע נכון של עצם החליבה — בכל אלה מורגשת במשקים רבים היעדרה של העין הפקוחה. ככל שמצב החירום נמשך יותר, נדרשת יותר תשומת לב „לדברים מסביב“. רצוי לעודד את החולבים החדשים, ואף הזמניים בייניהם, להתעניין בחומר המצוי בדפוס, המסביר את פעולת המכונה, הטיפול בה ואת החליבה עצמה. מידע מפורט אפשר למצוא בספר „מיכון החליבה בישראל“, שיצא לאור ע"י ההתאחדות, והוא נמצא בודאי ברוב המשקים, ולא — אפשר להשיגו בהתאחדות. חומר נוסף, בחלקו באנגלית, ניתן למצוא בחוברות הסברה וקאטאלוגים של ספקי המכונות. הוראות טיפול ולוח תקלות אפשריות ותיקונן במכונות דואו-ואק נמסרו לרוב המשקים בעת ההדרכה היסודית. סוכני אלפא-לאואל ידפיסו בקרוב ויפיצו לוחות, שעודכנו ע"י המדריכים לחליבה, מטעם ההתאחדות ו- שה"מ, והותאמו לתנאי המשק המציאותיים כיום. את הלוחות ישלחו לכל משק המפעיל ציוד זה. עצתי — לתלות לוחות אלה במכון החליבה במקום בולט ולעיין היטב בהוראות. החולב הפחות מנוסה, הן במשק המשפחתי והן במשק המשותף, ימצא הוראות ברורות במידע קורות שצויינו לעיל. מלבד זה, עושים המדריכים למיכון החליבה במיטב יכולתם לעזור למשק הזקוק להדרכה ולעצה ונענים לכל פנייה.

★ ★

ימי החירום הביאו איתם בעיות — צפויות ובלתי-צפויות — גם בשטח החליבה. עבודה חיונית זו עברה לרוב לידי כוח מחליף.

במשק המשפחתי, שבו גוייס בעל המשק או הבן המבצעים בדרך כלל את החליבה, נכנסו לפעולה הנשים והילדים בכל הגילים.

במשק הקיבוצי — ביצעו את החליבה תלמידי בית הספר המבוגרים, ומתנדבים, מתנדבות מהחוץ. אלה ואלה השתלטו לרוב על העבודה באופן יוצא מן הכלל. הבעיות שהתעוררו במשקים רבים נגעו יותר לדברים שמסביב לחליבה מאשר לביצוע החליבה גופה. באלה שהפעילו לאחרונה ציוד חליבה חדש, הורגשה הקלה ניכרת בכל הנוגע להבטחת ביצוע תקין של החליבה, אף בכוח עבודה פחות מאומן. ואכן, משקים רבים אף אומרים — מה היינו עושים בלי הציוד החדש?

באספקת חלפים ושירותים ע"י סוכני המכונות לא היו תקלות קשות, על אף שגוייסו עובדים ומכונות. במידה שקרו פה ושם שיבושים בשירותים בימי המלחמה הראשונים, התגברו עליהם בפעולה משותפת של כל הגורמים הנוגעים בדבר, כולל המשקים עצמם. ראוייה לציון הודעתם של יצרני מכונות החליבה השבדים, מיד עם פרוץ המלחמה, שהם מוכנים לעזור לנו ככל שנדרוש, במידת הצורך, באספקה מזוהרת של חלפים.

תכנון החליבה במשק המשפחתי הגדול

עיקובים. הפעלת שערי כניסה ויציאה במכון עצמו צריכה להיות קלה ומהירה. וחשוב מכל — דאגה לעטינים נקיים של הפרות בכניסתן למכון החליבה, כי רחיצה ממושכת של העטינים במכון פנימה תמנע מראש השגת הספקים גבוהים בחליבה. איני משער התקנת מערכת המטרה בחצר ההמתנה במשק המשפחתי, כי היא דורשת כמויות גדולות של מים, שאין ביכולתו של המשק המשפחתי לספקם (ברחיצת עטינים בחצר המטרה דרושים כ-100 ליטר מים לכל פרה בכל חליבה!), ולסלקם אחרי השימוש. לכן, דרושה אחזקת פרות בתנאים המבטיחים נקינות בכל עת, כתנאי ראשון להספקי חליבה גבוהים.

בהתחשב עם כל האמור לעיל, נראות לי כמה אלטרנאטיבות, בהתאם להספק הרצוי ולגודל העדר: —

1. במה דו־צדדית, 8 עמדות, מצוידות ב-8 יחידות חליבה חצי-אוטומטיות מסוג דואו-ואק, ואולי גם מסירי גביעים (שינסו בקרוב לראשונה בארץ); ההספק המירבי הצפוי: כ-40 פרות/חולב יחיד/שעה.

2. במה דו־צדדית, 4x4 עמדות, מצוידות ב-4 יחידות קונבנציונאליות. ההספק המירבי הצפוי: כ-40 פרות/חולב יחיד/שעה.

3. במה דו־צדדית, 3x3 עמדות, מצוידות ב-6 (3+3) יחידות קונבנציונאליות, ההספק המירבי הצפוי: כ-40 פרות/חולב יחיד/שעה.

4. במה דו־צדדית, 6x6 עמדות, מצוידות ב-6 יחידות חצי-אוטומטיות. ההספק המירבי הצפוי: כ-60 פרות/חולב יחיד/שעה.

5. במה דו־צדדית, 4x4 עמדות, מצוידות ב-8 (4+4) יחידות חצי-אוטומטיות. ההספק המירבי הצפוי: כ-60 פרות/חולב יחיד/שעה.

אני חוזר ומדגיש שההספקים המירביים, שצויינו לעיל, ניתנים להשיג אך ורק, כשכל הסייגים מסביב למכון עצמו מושלמים, ובתנאי שהפרות תבאנה נקיות לעמדות החליבה. ונוסף על אלה — הספקים מירביים ישיגו רק בביצוע מדויק של כל פעולות החליבה בידי חולב בעל ניסיון.

★ ★

על תכנון החליבה במשק המשפחתי המונה כ-20 עד 30 פרות נכתב בחוברת הקודמת של „משק הבקר והחלב“. כיום מודגשת ביותר יחידת המשק בסדר גודל זה בתכנון, אבל ישנם מספר משקים (שאינו עולה עדיין על כמה עשרות) המונים כבר יותר מ-50 פרות ומתכננים הגדלה לכדי 70, 80, ואף 100 פרות. עדר כזה הינו לרוב בבעלות משותפת של 2 משפחות. אחד הטעמים, המנחה את שני בעלי המשק להעדיף עדר אחד גדול על פני שניים קטנים ונפרדים, הוא — השאיפה להשתחרר ככל האפשר מהצמידות הבלתי נמנעת לעדר שבבעלות של יחיד. כשאנו באים לתכנן את חליבת העדר המשפחתי הגדול (או הדו־משפחתי), עלינו להביא זאת בחשבון, שלא לקשור 2 בעלי המשק לביצוע יומיומי של החליבה. גם במשק גדול זה — ואולי דווקא במשק זה — יש לתכנן חליבה ע"י יחיד ובמשך לא יותר מכ-1½ שעה. לפי זה אפשר להעריך את ההספק הצפוי לחולב יחיד/שעה

ס"ה פרות בעדר	ממוצע פרות נחלבות	הספק מתוכנן פרות/שעה
70	60	40
85	70	50
100	80	60

הספקים אלה אפשר להשיג, אך יש להם מחיר. הם מחייבים מראש תכנון מדוקדק, דוגמת התכנון בעדר קיבוצי גדול, שבו מגיעים להספקים אלה וגדולים מהם. דרוש תכנון מתאים לא רק של מכון החליבה, אלא של כל הסובב אותו: חצרות הפרות (גודל קבוצת פרות וכו'), חצר המתנה, הגשת מ"מ וכו'.

במה דו־צדדית עם כל היתרונות שלה במשק המשפחתי, מגבילה הספקים גבוהים מאוד, לאלה דרוש מכון דו־צדדי. בכל צורה יש הכרח בחצר המתנה מסודרת, ומסוגלת לקלוט לפחות מחצית העדר של החולבות. את החצר צריך לצייד בכלב חשמלי. השבילים אל חצר ההמתנה וממנה לעמדות החליבה צריכים להיות נוחים, רחבים ומרוצפים, כדי להבטיח תנועת פרות מהירה, ללא

מכון החליבה, "המחודש" במשק, "יפעת"

לות" — קטנות כגדולות — הידועות לנו ממש-קים רבים, הגיעה יפעת להספק הנכסף: חליבת נטו של 350 פרות בפועל, ע"י 2 חולבים, במשך 2½ שעות, או 140 פרות בשעה. הספק זה השיגו, כמובן, ע"י שני החולבים שעוסקים בחליבה בלבד, ואילו עובד שלישי, מחוץ למכון דואג להבאת קבוצות הפרות מהסככות לחצר ההמתנה. מטעמים מסוימים החליטו בוקרי יפעת להפריד את כל פעולת החליבה, כולל הבאת הפרות מהסככות לחצר ההמתנה, מיתר העבודות ברפת. הם העדיפו לכלול גם את הבאת הפרות על ידי צוות החולבים, שמוסיפה, כמובן, זמן לביצוע החליבה, אך הודות לקבוצות גדולות של פרות במספר מצומצם יותר, מתווספות לא יותר מ-30 עד 40 דקה לכל חליבה, וההספק מצטמצם לכדי 120 פרות בשעה.

בתקופת המלחמה הושפע הספק החליבה מהמחסור בעובדים קבועים ומאומנים, שגויסו לצבא והוחלפו בעובדים זמניים וילדים. אך חברי יפעת ציינו במיוחד, שהמכון המתוקן על צידו עמד במבחן הקשה ואיפשר ביצוע חליבה ללא תקלות, למרות השיבושים הרבים שחלו בכלל העבודה ברפת.

ברצוני לברך את בוקרי יפעת על הישגם היפה ועל הגישה המעשית והעניינית בחיפושם אחרי פתרון בעית החליבה בעדרם הגדול. שקדנותם למילוי כל פרט ופרט איפשרה הישגים נאותים, ללא נטישת המכון הקיים ותוך חיסכון מחושב בהשקעות הכבדות בלאו הכי.

★ ★

עדר החלב החדש בגרופית

בשל מרחקו הפיזי של המשק ממרכז הארץ, ואולי בגלל השתנות התנאים שחלו בארץ בכלל ובאזור הערבה בפרט מאז צעדי התכנון הראשוניים (עוד לפני מלחמת ששת הימים) ועד לחליבת המבכירה הראשונה (קרוב מאוד לפרוץ מלחמת יום הכיפורים). מלחמת יום הכיפורים הקשתה כמובן אף היא על חודשי הייצור הראשונים,

מפאת המלחמה כמעט נשכחה מרבית התפתחות חשובה בשטח החליבה בעדר הגדול. חודשים אחדים לפני פרוץ המלחמה הפעילה יפעת את מכון החליבה המשופץ, בו 14 עמדות כפולות של שדרת דג, מצוידות ב-14 יחידות חליבה דו-אוראק. להשכילכם, שמדובר במכון חליבה שתחילתו בשנות ה-50, כשנבנה לפי 4 עמדות שדרה (שוט) עבור עדר מתוכנן לכ-240 פרות. מאז ועד היום עבר המכון אי-אלה, "שיפוצים" וברור, שלא כל חידוש אפשרי ניתן לשלבו בשיפוץ מבנה קיים. המשק עמל להשיג יתרונות מירביים בבניין הנתון, בנושאים: חדר המתנה, כניסה ויציאה, רוחב תעלת החולב, וכו'. אין ספק, שבפריטים אלה אפשר היה להשיג יותר במבנה חדש לגמרי, אך אין להתעלם מהעובדה, שנחסך סכום של יותר מ-200,000 לירות בשיפוץ המכון הקיים, לעומת בניית מכון חדש, אף מהזולים ביותר, לעדר בגודלו הקיים ביפעת.

המכון בעל 14 יחידות החליבה מיועד לחליבה ע"י 2 חולבים בלבד, חצר ההמתנה קולטת קבוצות של 80—90 פרות ומצוידת במערכת רחיצה אוטומטית ובכלב חשמלי (שטרם, "נובח" מספיק בשעת כתיבת שורות אלה). החלב מקורר ע"י 2 מצנני לוחות ונשמר בתרמוס. בנפח של 10 מ"³, עם תכנון השינויים במכון ניתנה תשומת לב גם לשיפור השירותים, כגון: חדר אוכל מרווח, משרד וחדר מיוחד לצורכי ביקורת חלב.

כעבור כמה חודשי הרצה, מלווים בכל ה, "מח-

עוד משק חלב נוסף למשפחת הבוקרים. בגרופיה שבערבה המליטו העגלות הראשונות ובשעת כתיבת שורות אלה כבר נחלבות כ-50 מבכירות במכון חליבה — שדרת דג, המצויד בדואו-אק.

בעיות רבות מאוד ליוו את גרופית בהקמת עדר החלב על בנייניו ובהמותיו הראשונים, וולי

והבה נקווה שמכאן ואילך ייכנס הכל למסלול והשגרה.
המבקר ברפת גרופית מתרשם מיחידת רפת התחלתית נאה ומרפתנים צעירים נלהבים, שהח-

ליטו להצליח, על אף הקשיים שנערמו בדרכם.
אני מאחל לצוות הבוקרים ולמשק גרופית שפע חלב ו„חליבה טובה“.
(ראה התמונה בשער)

* *

הזירות ברכישת חומרי חיטוי לעטינים

ברצוני לחזור על האזהרה להימנע מרכישת חומרי חיטוי לעטינים, שלא נבדקו ע"י מוסד מוסמך. מדי פעם בפעם אני נתקל בחומר חיטוי חדש, במשק זה או אחר, שנרכש בכמויות גדולות למדי (המלאי מספיק לחצי שנה ואף לשנה!) והמשק שואל: האם החומר טוב?

ועדת מימשק החליבה החליטה בזמנה (ר' משק הבקר והחלב מס' 125. ע' 44 פברואר — מארס 1973), „לייעץ לכל מגדלי בקר להשתמש אך ורק בחומרים שנבדקו במכון הווטרינארי ונמצאו מתאימים ויעילים. הוועדה מזהירה בפני שימוש בחומרים שלא נבדקו, או נמצאו בלתי מתאימים“. אמנם, הוועדה החליטה גם „שהמכון הווטרינארי יפרסם רשימת החומרים שנבדקו... עם תוצאות הבדיקה...“, אך הוברר מאוחר יותר, שהפרסום אסור מבחינה משפטית, כי רק מזמין הבדיקה (קרי: היצרן או הספק) רשאי לקבל את

התוצאות מהמכון, ורק הוא יכול לפרסמן. לכן על המשק הקונה לדרוש את תוצאות הבדיקה מהספק.
בוקרים, אל נא תסתפקו בהבטחות בע"פ, או במכתב ממשק זה או אחר, שהוא מרוצה מחומר מסוים. דרשו העתק התוצאות של הבדיקה הרשמית, שבוצעה במכון הווטרינארי. אל תרכשו חומר מספק שאינו יכול, או אינו רוצה, למסור את תוצאות הבדיקה הרשמית. באישורו של המכון הווטרינארי מוזכר גם הריכוז האפקטיבי והיעיל של החומר, ללא נתונים רשמיים אלה, אין להשתמש בחומר חיטוי, ואף אם הוא מוצע לכם בצורה המפתה ביותר! כן יש לשים לב, אם באישור מטעם המכון הווטרינארי מוזכרת תקופת שמירה מקסימאלית של החומר ויש לנהוג בהתאם.

חי חברון — ה. מ. ב.

חליבה במשק המשפחתי הגדול

בשנים האחרונות מסתמנת במשק המושבי מגמה להתמחות בענף חקלאי אחד והרחבתו, תוך ויתור על ענפים אחרים.
מגמה זו, הכוללת גם את ענף הרפת, מחייבת את הגדלת הענף העיקרי למימדים אשר יבטיחו לחקלאי ובני משפחתו פרנסה בכבוד.
בענף הרפת אנו עדים להגדלת מספר הפרות, ובמקרים רבים להתמחות בשלוחות החולבות בלבד, וחיסול שלוחות פיטום עגלים. אחת הבעיות אשר התעוררו בעקבות הגדלת הענף היא — החליבה. החליבה — עבודה קשה-יחסית, והיא חייבת להתבצע בשעות קבועות, שבחלקן אינן

נוחות לעובד. מטעם זה מתעוררת דרישה להעמיד לרשות הרפתן ציוד ותנאים כאלו, אשר יאפשרו לו לחלוב ללא מאמץ יתר ולסיים את החליבה תוך זמן סביר.
דרישת החקלאים היא, שהחליבה „נטו“ לא תארך יותר משעה וחצי, בעוד שהחליבה עם העבודות הנלוות אליה (ניקוי המכונה, המכון והגמעה בקולסטרום) לא תימשך יותר משעתיים. דרישה זו סבירה ומוצדקת, וביתני החליבה, בתוספת הציוד הנלווה אליהם, באו לענות עליה במידת האפשר.
נקודה נוספת, שיש להביאה בחשבון, היא —